

İslâm Medeniyeti

MECMUASI

ÜÇ AYLIK

Dini, İlmî, Edebî
Araştırmalar Mecmuası

Cilt: V Sayı: 3

Mart - C.Evvel 1402

SAHİBİ

İSLÂM MEDENİYETİ VAKFI

Adına Başkan

Dr. Câhid BALTACI

Yazı İşleri Müdürü

Dr. Câhid BALTACI

İdâre Yeri

Bozdoğan Kemeri Cemal Yener

Cad. Nr: 132 VEFA/İST.

Haberleşme ve Hâvele

PK. 1315 Sirkeci/İSTANBUL
TURKEY

Fiatı: 150 lira

Abone şartları:

Yurt içi: 600 lira

Yurt dışı: 1.200 lira

İÇİNDEKİLER

Tebliğ Diplomasisi

Dr. İsmail Lütfi ÇAKAN 3

«Sakife» Olayı veya Hz. Ebû

Bekir'in Halife Seçimi

Doç. Dr. Ethem Ruhi FİĞLALI ... 7

Osmanlılarda Mahalle İmâmlarının

Bazı Görevleri

Ziya KAZICI 29

Nakş-bendiyye Tarikatı Üzerine

Bibliyoğrafik Notlar

Hâmid Algar'dan

İrfan GÜNDÜZ 37

Ebû Zeyd ed-Debûsî'nin

Te'sîsu'n-Nazar Adlı Eserinin

İslâm Hukuku Bakımından

Ehemmiyeti

Dr. Yusuf KILIÇ 45

Neşredilmeyen yazılar istenildiğinde îade edilir.

Mecmuanın ismi zikredilmeden iktibas edilemez.

Tebliğ Diplomasisi

Dr. İsmail Lütfi ÇAKAN

İslâm «mükemmel», insan «mükerrem», usûl «değişken» ve tebliğ «vazgeçilmez»dir. Bu niteliklerin müştereken ortaya koyduğu kesin gerçek, tebliğ'in kemâl istediğidir. Kemâl ise, «ilim + iman + amel + ihlas» formülüyle elde edilen dört mevsim turfanda olgun bir meyvedir.

İslâm'ın cihanşümüllüğü, mükemmelliğine zarar vermemiş; insan'ın mükerremliği de yanılmasını, aldanmasını önleyememiştir. «Değişkenlik», usûlün geçerliğinin ve işlerliğinin garantisi olmuş, Tebliğ'in vazgeçilmezliği ise, davet edilecek «insan»ın var olduğu heryer ve herhalde, haline uygun tebliğe ihtiyaç duymasından, açıkçası; müslümanın iyi bir müslüman, hatta en iyi müslüman olma, kafirin de inanma ihtiyacından ve şartlara göre bir tebliğ imkânının daima bulunabileceği gerçeğinden kaynaklanmıştır. Mes'ele o imkânı yakalayıp uygun bir usûl ile icra edebilmekte düğümlenmektedir. Tevhid mücadelesi'nin önderi peygamberler ve bilhassa «kemâl»de eşsiz sevgili peygamberimiz(s.a.)in «üsve-i hasene» hayatları, tebliği mesele edinenlere her türlü cemiyet şartlarında tebliğ ve hizmet usûlü örnekleriyle doludur.

Değişen ve gelişen dünya ve toplum şartlarını görmezden gelerek ya da inkâr ederek başarılı bir tebliğ hizmeti verebilmek, usûlün temel vasfı «değişkenliğe» ters düşeceği için, «sözü edilen fakat ulaşılamayan kutlu hedef» olarak kalacaktır.

Bu sözlerimizle **tebliğ'in bir diplomasi işi** olduğunu vurgulamak istemekteyiz. Diplomasi milletlerarası bir mahiyete sahipse de çok önemli bir özelliği bulunmaktadır; her ülke diplomatlarının -eğer hâin değillerse- samîmi oldukları konu, temsil ettikleri ülkenin yüksek menfaatlarıdır. Şahıslarına yapılacak hakaretler değil, temsil ettikleri ülkeye yapılacak hücumlar onları sinirlendirir. Yaptıkları her türlü manevrayı hep aynı milli menfaatları muhafaza için yaparlar. Öte yandan dünyadaki günlük gelişmeleri anında takib ve kendi açılarından değerlendirme faaliyetleri, resmen düşmanları ile ilgiyi tamamen kesmek ve köprüleri atmamak için özel bir gayret göstermeleri diplomatların dikkat çekici özellikleridir. O halde **Tebliğ hizmeti için bir diplomasi nezâket ve dikkatine sahip olabilmek «kemâl» işâreti sayılacaktır.**

Tebliğ Diplomasisinde iyi tesbit edilmiş u s û l kadar geliştirilmiş bir hizmet sabrı da lâzımdır. Bu sabr'ı **h a z m** ve **h o ş g ö r ü** manâsına alarak, tebliğ sonucu doğacak tepkileri göğüsleme ve tebliğden yılmama iradesinin gereğine işâret etmek istiyorum.

Mübelliğ davetçidir, lanetçi değildir. Davet ise, bizzat şefkat ve merhamet demektir. Karşıdakinin iyiliğini istemektir. Birinin «iyiliğini istemek» her zaman teşekkürle karşılanmaz. **Tebliğ diplomasisi veya «kemâl», muhatabın müsbet veya menfi tepkisine hazır olmak demektir.** Bu da muhatablardan **«bir gömlek» üstün olmayı gerekli kılacaktır.** Belli bir hizmet terbiyesi ve çabası ile muhatablarından meziyet olarak farklılığı bulunmayan mübelliğ, henüz tekevvün şartlarına sahip olamamış demektir. **Tebliğci'nin kemâl'e ulaşması için çok değil, mevcut görevinde en iyiyi verebilmek maksadıyla sürekli bir gayret içinde olması yetecektir.** Böyle bir **cehd** yerine, «ah ben falan görevde veya makamda olacağım ki nasıl hizmetler veririm» gibi üst mevki ve makamlar hayali ve avunmasıyla, mevcut hizmet imkânlarını kullanmakta tenbel davranılırsa, o zaman beklenen kemâl, koskocaman bir hayal olur. Çünkü **«perşembenin gelişi çarşambadan bellidir».** Bu gün olumlu bir şey yapamayanın, yarın çok şey yapacağını kimse garanti edemez.

Mevcut görevde en iyiyi verebilmek azmi, yetişme kusurlarının giderilmesi, ilmi, amelî, ahlâkî ve metodik noksanlıkların ikmali için biricik yoldur.

Tebliğ diplomasisinde dikkatten kaçırılmaması gerekli bir başka nokta da tebliğ konusu olan «İslâm'ın şihanşümüllüğü»dür. Yani kolaylaştırılmış olmasıdır. «Rabbimiz, bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Rabbimiz, bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme!» (el-Bakara(2), 286) âyeti ve Rasûlullah'ın »Ben, kolay haniflikle gönderildim.« (Ahmed b. Hanbel, V, 116) buyurmuş olması «kolaylaştırılmışlığın» açık delilidir.

Muhatablar cephesinin cihan çapında genişletilmesi, tabii olarak İslâm'ın, bu çok değişik kıta ve iklim insanların hepsinin kabul edebileceği şekilde kolaylaştırılmış olmasını gerektirecektir. Belli bölgelere gönderilen peygamber ve dinlerin, o bölgenin özelliğine göre çözümler getirmesi ne kadar tabii ise, bütün insanlığa gönderilen dinin de dünya çapında uygulanabilir niteliğe ve şumûle kavuşturulmuş olması o kadar tabiidir ve rahmet-i ilâhî'nin tecellisi demektir. Kolaylaştırılmanın hedefi ise, daha çok insanın müslüman olmasını temindir.

O halde tebliğ diplomasisi, İslâm'ın kolaylaştırılmış olduğu gerçeği üzerine oturtulacak ve tebliğ hizmetleri bu temel özelliğe uyum gösterecek bir espri içinde uygulanacaktır. Yani mübelliğ, kendi öz nefsinden esirgese bile, İslâm'ın tanıdığı ruhsatları insanlardan kıskanmayacaktır. O, müsbet davranış içinde olacak, menfiliğe, katılığa rağbet etmeyecek, yani İslâm'a rağmen İslâm'a hizmet etmek gibi bir hataya düşmeyecektir. Bilecektir ki, İslâm'a hizmet İslâmî esaslar ve usullerle mümkündür.

Mevcut dünya şartlarının, kutsal değerlerinden uzaklaştırmaya çalıştığı «insan»ı, ısındıra ısındıra, sevdire sevdire, ürkütmeden kazanabilmenin yolu, «kolaylaştırma» temel prensibine uygun strateji uygulamaktır. Bu prensip, tebliğ diplomasisini «müslümanlar arasında fitne çıkarmamak» ilkesine sahip çıkmaya davet edecektir. Önce mevcut müslümanların korunması, kollanması, içlerinde asla bir bölünme ya da parçalanmaya fırsat verilmemesi hele hele böyle bir cinayete önayak olunmamasını gerektirir. Çünkü müslümanları bölerek müslümanlığa hizmet edildiği söylenemez.

Tebliğ diplomasisi'nin değişmeyen işi, İslâm'ın anlatılmasıdır. İslâm'ın anlatılmasında da öncelik inanç esasları'nındır. Bu-

nun böyle olduğu gerek Kur'an-ı Kerim'in 2. suresi ilk âyetlerinden, gerekse Hz. Peygamber'in tebliğ hayatından rahatlıkla anlaşılmaktadır.

Tebliğde hiyerarşi, halkın hoşuna giden ve mübelleğin deşarj olmasını sağlayan konulara iltifat edilmesine manidir. Sivri konuşmak değil, usûlüyle ilmi konuşmak; heyecan vermek değil bilinçlendirmek esas alınacak, hiyerarşiye riâyet bunu sağlayacaktır. Aksi hareket, cami imkânlarını İslâm'ı anlatma dışında kullanmak demektir ve büyük cinayettir. İslâm dururken, başka görüşleri tenkid amacıyla da olsa, uzun uzun anlatmaya kalkışmak, o makamları o süreler için başkalarına teslim etmek anlamını taşıyacaktır. Hele camilerin, grubsal çekişmelere sahne yapılması tebliğ diplomasisinin çıldırması anlamına gelecektir.

Tebliğ diplomasisi, çevreden göreceği reaksiyonlardan çok, elindeki hastayı şifaya kavuşturmak için samimiyetle ve bilek tedaviye çalışan, öncelikli reçeteler sunan mütehassıs hekim hazâkat ve dikkatiyle cerrahi müdahaleye mecbur kalınmaması için büyük bir feragat ve esneklikle çalışmayı benimseyecektir. «Hastadır» diye herkese aynı reçeteyi uygulamaya kalkmayacak, doğru teşhise dayalı öncelikli tedavi uygulamayı yeğ tutacaktır. Çünkü tebliğ diplomasisi için «farzdan önce farz» olan husus, bu öncelik gereğine uyulmasıdır.

Tebliğ diplomasisi, başarı ölçüsü olarak «iyi, aferin, maşallah» diyenlerin adedini değil, niteliklerini dikkate alacaktır. «Tebliğ»in ve «hizmet»in niteliğini ve usûlünü bilenlerin takdirine önem verecek, böylesi kişilerin açık tenkidini değil, «sükût etmeleri»ni bile ikaz olarak değerlendirecektir.

Halkı hakka davet görevinin «tebliğ diplomasisi» nezâket ve hazâkatiyle yerine getirilmesi, mübellikleri «insanca» ve «İslâmca» hizmet vermiş olmanın bahtiyarlığına kavuşturacaktır.